www.svoboda-news.com

СВОБОДА

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

SVOBODA

UKRAINIAN DAILY

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ РІК XXX. Число 232. Джерзи Сити, Н. Дж., пятниця, 6. жовтня, 1922.

VOL. XXX. No. 232. Jersey City, N. J., Friday, October 6, 1922. THREE CENTS

БОРОТЬБА ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ОКУПАНТІВ У СХІДНІЙ ГАЛИЧИНІ

ДОМАГАННЯ МАЙНЕРІВ МЯГКОГО ВУГЛЯ НА ВУГЛЕВІЙ КОНФЕРЕНЦІЇ

КЛЯВЛЕНД, Огайо, 4. жовтня. — Джан Луис, голова майнерської юнії, заявив нині, що представники юнії вже сформували свої домагання, які вони мають предложити завтра представникам властителів копалень мягкого вугля.

Межи домаганнями є:

(1) Шести-годинний робочий день;
(2) пяти-дневий тиждень праці;
(3) півтора-разова заплата за переріб („овертайм");
(4) заключенне умови на два роки;
(5) теперішня робітнича заплата.

Такі домагання мають бути основою переговорів межи сторонами щодо контракту, котрий має почати обовязувати від 31. марта 1923. року. Юнії не криються з тим, що на случай, як представники властителів відкинуть умови, юнії заряджують новий страйк.

СПРАВА РОБІТНИЧОЇ ЗАПЛАТИ В МАЙНАХ МЯГКОГО ВУГЛЯ

Найголовнійшою справою з усіх піднесених питань є справа робітничої заплати. Над нею має застановитися спеціяльний комітет заплати, котрий має складатися з двох представників властителів та двох представників юнії, а котрий має відбути першу нараду в Шікаго дня 14. падолиста. Його рішенне буде опісля предложене спільній конференції представників майнерів та властителів, що збиреться дня 3. січня слідуючого року. Остаточно справа робітничої заплати в майнах мягкого вугля буде вирішена на засіданню 8. січня.

ХОЧУТЬ ЗАВОДИТИ ПОЛІЦІЙНУ СИСТЕМУ В АМЕРИЦІ

НЮ ЙОРК, 4. жовтня. — Виконавчий комітет Торговельної Палати стейту Ню Йорк в своїм річнім рапорті піднесить думку заведення примусового збирання властями відтисків пущок пальців руки всіх мешканців Злучених Держав.

Радять загальну реґістрацію населення як лік на ріжного рода „суспільні небезпеки", як: підроблюванне чеків, радикалізм і т. п. Кождий мешканець краю, чи горожанин чи чужинець, мавби носити при собі леґітимаційну карту, на котрій кромі його імени малиби бути відтиски його руки.

ГОМПЕРС ГРОЗИТЬ РЕАКЦІОНЕРАМ

ВАШИНГТОН, 4. жовтня. — Самуель Гомперс, голова Американської Федерації Праці, видав публичну заяву в справі наближаючихся осінних виборів, в котрій завзиває робітників віддати свої голоси проти тих, що виступали проти робітничих інтересів.

Гомперс не заявився за ані проти ніякої партії. Він радить дивитися більше на засадя, як на партію. Пояснюючи недавні політичні події в Злучених Державах, він заявив, що робітництво дало послідними часами добру научку всім ворогам робітників та що новий конгрес певно не поважиться виступати з плянами нових законів проти робітників.

Гомперс заявив, що робітництво стоїть проти кандидатури Ню в Індіяні, проти Меккамбера в Норт Дакоті та Нібері в Мишиген. Зате робітники стоять за Робертом М. Ла Фолетом, за Гайремом Джансоном, за Сміатом в Ню Йорку та Пінншом в Пенсилвенії. Вони попирають теж Фрейзіра з Норт Дакоти та Брукгарта з Айовя. За сими стоять робітники на основі досліду історії діяльности сих людий в законодатних тілах.

ПЕРШЕ ЗАСІДАННЄ АМЕРИКАНСЬКО-НІМЕЦЬКОЇ КОМІСІЇ

ВАШИНГТОН, 4. жовтня. — Стейтовий департамент заявив урядово, що перше засідание мішаної американсько-німецької комісії для вирішення претенсій Німеччини до Злучених Держав та претенсій Злучених Держав до Німеччини відбудеться дня 9. жовтня в Вашинґтоні, в домі департаментів стейту, війни та фльоти.

Конференція ся є вислідом американсько-німецької умови з дня 10. серпня 1922., на основі котрої обі держави мають розсудити воєнні претенсії одної до другої.

ФОРД ПРОДАЄ КОКС СВОЇМ РОБІТНИКАМ

ДІТРОЙТ, Мишиген, 4. жовтня. — Фабрика моторів Форда почала продавати своїм робітникам кокс по 8 долярів за тону.

Заява уряду фабрики сейчас викликала велику брачку на кокс, бо в місті кокс продається в подробичній торговлі по 15 долярів за тону.

ПОЛАГОДА ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ

ШІКАГО, 4. жовтня. — Зелізниця „Шікаго Грейт Вестерн" заключила нині угоду зі своїми страйкуючими варстатовими робітниками. Зелізниця пристала на „балтиморський плян" і на основі згоди робітники вернуть до роботи завтра, але не дістануть назад повних прав старшинства.

З полагодженням страйку на сій зелізниці число зелізничих підприємств, що покинули вже зі страйком своїх варстатових робітників виносить 83.

ГАЛИЦЬКІ УКРАЇНЦІ ЗАЧАЛИ ОСТРУ КРОВАВУ БОРОТЬБУ ПРОТИ ПОЛЬСЬКИХ ОКУПАНТІВ

УКРАЇНСЬКІ СЕЛЯНИ ПАЛЯТЬ ПОЛЬСЬКІ ДВОРИ І СТОГИ

(Спеціяльна телеґрама до филадельфійського дневника „Паблик Леджер" і нюйорського „Івнінг Повст").

ЛЬВІВ, 4. жовтня. — Остра боротьба, яка велась між Українцями і польськими властями у Східній Галичині, яко протест проти польської окупації й адміністрації краю з поручення мирової конференції, по містах краю від самого зачатку окупації, у виді убийств, підпалів замахів бомбами, тепер перенеслась у сільські околиці.

Українські селяни зачали терористичну боротьбу проти польських дідичів (поміщиків), підпалюючи їх палати і всякі забудовання. Вони знищили добра графів Бруніцьких і Потоцьких, графині Чосновської і князів Любомірських, богато польських шкіл, і частину сьогорічного збору. Страти виносять біліони польських марок.

Українці виконують також пімсту на своїх земляках, котрі держать з Поляками.

Вони убили двох лідерів, котрі вели польську політику.

Польські власти проголосили у Східній Галичині виїмковий стан.

ГЕНЕРАЛИ ПРОТИ ЗМЕНЧУВАННЯ АРМІЇ

ВАШИНГТОН, 4. жовтня. — Перед відбуваючоюся тут тепер конвенцією резервових офіцирів американської армії виступав цілий ряд бесідників з протестами протидальшого зменчування американської армії.

Проти прихильників дальшого зменчення армії особливо остро промовляв ґенерал Джеймс Гарборд, заступник начальника ґенерального штабу американської армії. Попереднього дня так само остро заявився проти подібних плянів ґенерал Першінґ.

„МЕРЛЕЦЬ" НЕ ХОЧЕ ДАЙ ПОХОВАТИСЬ

До шпиталя в Орендж, Ню Джерзі, відставлено в суботу одного Фреда Арден зі Саут Орендж, котрий впав з третого поверха свого дому. Стан нещасного був справді безнадійний, тим більше, що він має вже понад 60 літ. Через довший час після прибуття до шпиталю, Фред лежав без памяти. Се видно спонукало шпитальну послугачку зателефонувати до поліції донесенне що він помер. Поліційний урядник зараз повідомив родину недужого, а сі дали знати погребникови, щоби він зголосився до шпиталю по тіло. Якеж було здивованне погребника, коли він зголосився до шпиталю по тіло з послугачами, і застав „небіщика" при памяти і на дорозі до виздоровлення.

УРОЖАЙ НА УКРАЇНІ.

По даних совітської статистики на пятибальній оцінці на 1. липня 1922 року урожай на Україні був такий: озиме жито — 3, 2, озима пшениця — 2, 4, ярова пшениця — 3, 4, гречка — 3, 0, просо — 2, 9, ячмінь — 3, 5, овес — 3, 2, курудза 2, 6. Найгірше становище мало місце для засівів озимої пшениці на степовій Україні, які оцінювались — 2, 1.

В ЖОВТНИ НЕ БУДУТЬ ВИДАВАТИ ГОРОЖАНСЬКИХ ПАПЕРІВ

(З Натуралізаційного Бюра Злучених Держав).

Натуралізаційний закон постановляє, що в день виборів (на протязі трийцяти днів перед виборами не дозволено видавати нікому горожанських паперів. Як відомо, на день 7. листопада припадають вибори, майже в усіх стейтах і тому натуралізаційні суди не будуть видавати горожанських паперів цілий місяць від 7-го жовтня аж до дня виборів. Апліканти, які тепер хотіли зложити заяву заміру стати американськими горожанами (взяти перші папери), повинні поспішитись, аби зробити се перед 7-им жовтня або зачекати аж до по виборах. Заява заміру або зачекати аж до по виборах. Заява заміру або перші папери є, як відомо, перший ступень в натуралізації. Перші папери може взяти чужинець кождого часу після приїзду в Америку за виїмком тих трийцяти днів. Поданне о горожанство (по пяти літах побуту в Америці і два роки по перших паперах) можна внести й на протязі того місяця і навіть вигідніше се тепер зробити, так як судові урядовці не будуть зайняті видаванням перших паперів. Одначе остаточне вирішенне горожанства (щоби дістати повні горожанські права) теж не може відбутися на протязі того місяця від 7-го жовтня до 7-го падолиста.

МИКОЛА САДОВСЬКИЙ У ЛЬВОВІ

До Львова приїхав із Ужгороду відомий артист і директор театрів Микола Садовський, який зараз же першого вечера подобався вражінням із своїми львівськими знайомими. Садовський оповідає, що, український театр в Ужгороді працює серед не дуже сприятних умов і що без субсидії уряду він не міг би довго істнувати. В трупі Садовського працює 25 осіб. Микола Садовський перебуде у Львові кілька днів, а опісля вертає до Ужгороду, для дальшої праці.

ВІДГОМОНИ ПОЛЬСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Дня 14. вересня на лаві обжалованих у львівському суді засів Петро Очеркевич із Сухої Волі б. підстаршина галицької армії. Акт обжаловання закидує йому такі „злочини", як ревізії в домі Опалінських і арештовання Поляків 1918 р. Обжалований борониться тим, що ревізії і арештовання переводив по наказу української влади. Мимо такого сильного арґументу, мимо прихильних зізнань свідків в користь обжалованого розправу проволікається в безконечність. Прокураторію заступав Ляндав, обжаловував суддя Гетінґер, боронив д-р Ганкевич. Такі роз прави відбувалися минулого року майже що дня, а як бачимо і цего року вони ще незакінчені, хоч одинокою виною тисячів обжалованих було і є сповнення наказу тодішної української влади.

САМОВБИВСТВО ІНВАЛІДА У ЛЬВОВІ.

Дня 13. вересня поповнив самовбивство підчас їзди фікром інвалід Марковський при вул. Янівській. Янівській. Тяжко пораненого в голову самовбийника відвезено в голову самовбийника відвезено до лічниці. Причиною самовбивства недостача засобів до життя і праці.

З ЖИТТЯ ДУХОВЕНСТВА НА УГОРСЬКІЙ РУСИ.

Чеський орган „Час" поміщує довшу статтю про положення греко-кат. духовенства Закарпатської України. Положення духовенства стало доволі тяжке з тої пори, як чеський уряд скасував т. з. „коблин" то є роботизни парохіян в користь парохів. Скасовання коблин позбавило духовенство головного жерела доходів. Автор обстоює думку, що уряд повинен замісць „коблин" призначити священикам сталу місячну платню. Селяне добровільно на роботи не йдуть, а Мадяри використовують критичне положення духовенства для мадярофільської аґітації.

ТУРЕЦЬКІ НАЦІОНАЛІСТИ ПРИЙМАЮТЬ АЛІЯНТСЬКІ МИРОВІ ПРЕДЛОЖЕННЯ

ЦАРГОРОД (Константинополь), 4. жовтня. — Нині відмулось другі засідание перемирної ради між представниками аліянтів і турецьких націоналістів в Мудані, в Малій Азії.

Турецький представник Ісмет паша заявив, що його правительство приймає в засаді аліянтські предложення, та що воно не хоче війни з Великою Британією.

ВЕЛИКА АНГЛІЙСЬКА ВІЙСКОВА СИЛА В ХАНАКУ

ХАНАК, Мала Азія, 4. жовтня. — Британці мають тепер вже в Ханаку дві дивізії свого війска з тяжкою артилерією під осльоною воєнних кораблів. Команду обняв ґенерал Марден.

Війска прибули сюди з Анґлії, Ґібральтару і острова Мальти.

ВЕНІЗЕЛОС ГЛЯДАЄ ПОМОЧІ АМЕРИКИ

ЛОНДОН, 4. жовтня. — Венізелос звернувся до американського амбасадора Гарвія, аби американське правительство вмішалось до спору на Близкому Сході і зажадало від аліянтів, щоб заняли Тракію.

СПРАВА СПЛАТИ АНГЛІЙСЬКОГО ДОВГУ АМЕРИЦІ

ЛОНДОН, 4. жовтня. — Дня 18. с. м. виїде відси до Злучених Держав комісія для полагоди справи воєнного довгу Великої Британії Америці.

НІМЕЦЬКА МАРКА ЩЕ ПАДЕ

БЕРЛІНЬ, 4. жовтня. — Нині на тутешній біржі платили по 2,130 німецьких паперових марок за одного американського доляра.

НОВЕ ЧЕСЬКЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО

ПРАГА, столиця Чехословаччини, 4. жовтня. — В Чехословаччині утворено новий міністерський кабінет, який складається передвісім з голос чотирох провідних чеських партій.

Головою правительства є Антін Свегла, а др. Едвард Бенеш остається міністром закордонних справ.

УКРАЇНСЬКЕ УЧИТЕЛЬСТВО НА БУКОВИНІ

БУКАРЕШТ, столиця Румунії, 24. вересня. (Українтаґ). — Орган українського учительства на Буковині „Каменярі" (ч. 25) пише:

„Кождий день приносить нам щось нового. Українське учительство на Буковині паде щораз то більше жертвою страшної нетерпимости румунських верховодів, які поклали собі за ціль як вже не цілковито його знищити то хоч стероризувати до тої міри, щоб воно загулюкане, застрашене, без протесту, по рабськи підчинялось їх волі і тисячами неначе добровільно ішло на зустріч своїй певній загибелі".

Наводячи далі приклади з методів сього знищення, „Каменярі" зазначують:

„Нашої кривди не списав би і на воловій шкірі.

„Не звертаємось навіть до совісти й людяности шкільної власти, бо знаємо, що наші слова безслідно прогомонять так як голос вопіючого в пустині. Ми скажемо тільки: Можете знищити нас матеріяльно і тілесно, та духа нашого ніколи не знищите. Він все буде вірний своїй ідеї; він все буде у тісній, нерозривній сполуці із соборним духом цілого українського народу".

НЕДОЛЯ ПІД БОЛЬШЕВИЦЬКИМ ЦАРСТВОМ

МОСКВА, столиця Московщини, 15. вересня. (Українтаґ). — Тутешня большевицька газета „Правда" пише:

„Пристали до Самарської пристані. Берег брудний, повний багна. На ньому розмістився біженецький табор, який поголовно займається жебрацтвом.

В Самарі не здорові відносини. Навіть на головних улицях лежать купи гниючого багна, з котрого сочиться вонючий гній, терумочками збігаючи під ноги прохожих.

Сьому ніхто не дивується, ніхто, крім приїзних, не обурюється.

Про пригоди замовчимо...

На улицях богато голодуючих жебраків. Вигляд у них жахливий, але їх благаючі погляди, хрипіння, замісць слів, про кусник хліба — мало вражає Самарців.

Вони привикли до голоду — не зворушуються.

Дуже розвинена проституція, але при сьому говорять, що Казань всі волжанські міста опереднла.

Огидно ведуть себе команди пароплавів з безробітними жінками, які бажають поїхати пошукувати праці.

Коли немає гроший для купелі квітка, так плати „натурою", — такий волжанський „закон". Згодиться, так проїзд безплатний з харчами і з гарантією, що контроля не замітить.

Залишаєш Самару з гірким почуттєм.

Бруд, розгул спекулянтської стихії, безличність торгашів, які вітверто торгують засідомо краденими продуктами, здавлені хриплі зойки голодних, ледви чутний лепет голодних діточок про шкірнку хліба.

Сумно скрізь, над Волгою.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter, at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1108 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES:
Three cents the copy.

One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00

Foreign and Jersey City Rates.

One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.7

ПЕРЕДПЛАТА.
Поодиноке число три центи.

В Америці Сяті і заграницею.

На кожду зміну адреса платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ПЕВНІ ПОЗНАКИ.

В Ню Йорку відбувається тепер велика та чисельно обіслана конвенція Товариства Американських Банкирів. Десять тисяч делегатів з цілого простору Злучених Держав вже самим числом свідчить про велике значіннє зібраних. Коли возьметься під увагу величну капіталу ,котрий вони представляють, то їх значіннє в краю, так капіталістичнім як Злучені Держави, покажеться ще виразнійше. Не диво, що американські газети посвячують велику масу місця сій конвенції.

І справді на ній піднесено думки, які певно заважуть далеко не лишень в банковім ділі поодиноких банкових підприємств, але й в межинародній політиці Злучених Держав та решти світа. Бо першою справою, яку взяли під розвагу зібрані на конвенцію банкирі, була справа межидержавних довгів. На основі промов не лишень цілого ряду бесідників, але передусім провідників банкирів, якими можна вважати представників найбільших банкових домів з Вол стріт в Ню Йорку, можна вносити, що банкові круги приходять поволи до переконання, що Злучені Держави не можуть оставати на далі на боці від межидержавної політики Европи, Азії та Африки, як се хотіла консервентно перевести адміністрація Гардинга. Бесідник за бесідником виступав з аргументами за тим, щоби Злучені Держави вмішалися в межидержавні справи, що найменче з економічного боку, та помогли довести до якогось порядку справу, яку вони самі помагали заколочувати тим, що вмішалися в европейську колотнечу і покинули її перед остаточним вирішеннєм.

Банкирські слова будуть мати певно великий вплив на виробленне публичної опінії в Злучених Державах, як що вони вже до певної міри не представляють собою вислову вже існуючого, але ще виразно не скристалізованого, ще немовби будущуючого під землею потоку народного переконання. Чи сяк воно, чи так воно, чи вже існує в Злучених Державах переконаннє, прихильне зірванню з дотеперішньою політикою держання себе з далека від европейських клопотів, чи може аж банкирі виробляють таке переконаннє своїм великим незаперечним впливом, на всякий случай банкирські слова можна взяти за неомильний показчик наближаючоїся зміни в політиці Злучених Держав. Америка мусить покинути свою політику, яку вона так твердо голосила устами представників гардингової адміністрації, хоч не все її держалася. Як сей уряд не зверне з дороги, яка вже перестає бути популярною, то американський народ дуже легко може рішитися на зміну уряду, котрий не рішився на зміну політики.

Здається, що републиканська партія, котра тепер при кермі Злучених Держав, бачить знаки на небі та читає їх з відвагою практичних політиків. І на се вже є певні докази. Американський амбасадор до Франції, приміром, котрий теж був гостем на Конвенції Американського Товариства Банкирів, при своїм відїзді до Парижа, заявив, що Злучені Держави готовлять уже якийсь плян економічної відбудови Европи та що вже перед упливом року виступлять з ним перед форум світа. Який се буде плян, сього амбасадор не сказав. Однак можна бути певним, що якийби він не був, він не може обмежитися до стисло економічних справ, бо вони звязані нерозривно з чисто політичними справами в одну тісну цілість. Хоч плян буде говорити про саму господарку, то все таки він хочби мимоходом мусить порушувати далеко-сяглі справи політичної натури.

З огляду на наближаючуся зміну в політиці американського уряду наші браття в старому краю будуть певно сподіватися від нас, синів українського народа на іміграції, що ми подбаємо вже тут на місци, щоби американський уряд в своїх чисто чи не чисто економічних плянах не плянував нічого на шкоду українського народа. Сього від нас жде наш старий край. Се ми винні і йому, рідному краеви уродження. Се ми винні також нашій прибраній вітчині, бо без належитого полагодження визвольних стремлінь українського народу не можливе здійсненне ніяких плянів економічної відбудови Европи. Перед нами отже стоїть новий обовязок. Його ми можемо сповнити лишень цілкою організацією українських іміґрантів в Злучених Державах та невсипущою зорганізованою працею.

СІЛЬСЬКО-ГОСПОДАРЧА КООПЕРАЦІЯ НА УКРАЇНІ.

В нарисах кооперативного побуту (Харківський „Комуніст" ч. 184) В. Качинський пише:

„Оборотних засобів сільсько-господарча кооперація не має, а наладнати кооперативний збут (не заготовки, а збут, що далеко не одне й теж) вона зараз не може. З хлібом справа стоїть кепсько. Не краще становище зі збутом масла, яєць, овочів та фруктів. Діло це ніяк не може налагодитись ні в Райсоюзах, ні у Всеукраїнському центрі.

Не вистачає оборотних засобів.

Таким чином, господарська та торгова діяльність сільсько-господарчої кооперації по збуту налагоджується слабо.

Не краще обстоїть справа і з постачанням селянського господарства інвентарем, машинами, вуглям і т. д.

Але село не може взяти знаряддя за готівку. А держателі інвентаря — трести, заводи, Зовнішторг і т. д. — не можуть випустити товару в борг. Утворюється складне становище, з якого виходу поки що не намічається.

На торговельних нарадах сільсько-господарчої кооперації, які відбулися в Київі та Харкові, кооператори, що зїхалися з усіх закутків України, в один голос заявляли:

— Задихаємося від безробіття..."

ПОЛЬСЬКИЙ ПРОЄКТ ВОЄВОДСЬКОЇ САМОУПРАВИ ДЛЯ УКРАЇНСЬКОЇ ГАЛИЧИНИ.

(Від власного кореспондента).

II. ОЦІНКА ПРОЄКТУ.

В попередній статті я подав історію і зміст проєкту воєводської самоуправи для української Галичини, який польське правительство предложило головним державам антанти, прохячи їх о дозвіл на прилученнє української Галичини до Польщі.

В сій статті хочу подати оцінку проєкту.

Приступаючи до такої оцінки треба порішити питаннє, з якого становища оцінювати проєкт.

Для Українця рішеннє сього питання ясне: Проєкт, який відноситься до українського краю, можна оцінювати **тільки зі становища інтересів українського народу.**

Оцінюючи проєкт воєводської самоуправи для української Галичини з **сього становища**, треба сказати ось-що:

Український нарід Галичини твердо і непохитно стояв, стоїть і стояти ме на тім, що його край на основи рішення Української Національної Ради з 19. жовтня 1918 **творить самостійну і незалежну державу.**

Тому український нарід може згодитися тільки на таке вирішеннє галицької справи, яким була би **усунена польська окупація з української Галичини і привернена державна незалежність краю.**

Кожде инакше рішеннє українського нарід Галичини буде вважати безправством і насильством і буде вважати себе в праві боротися порти того безправства й насильства всіми способами, які вважатиме за відповідні, аж доки не виборе свому краеви державної незалежности.

Тому ані українське правительство Галичини ані ніхто з Українців не може навіть входити в дискусію з приводу польського проєкту воєводської автономії для української Галичини.

Кождий проєкт, який **яким небудь** способом нарушує державну незалежність Галичини і ставить її в **якунебудь** залежність від Польщі, є **з українського становища не до приняття і мусить бути без дискусії відкинений.**

* * *

На сім можна би закінчити розмову про польський проєкт воєводської самоуправи для української Галичини.

Коли-ж українська краєва преса розглядає його в подробицях і коли я так само хочу його докладнійше розглянути, то робиться се по перше з **інформаційного обовязку**, а по другез сеї причини:

Польське правительство говорить, що проєкт воєводської самоуправи для української Галичини має заспокоїти національні потреби українського населення, яке творить переважаючу більшість сього краю.

Отже докладний розгляд проєкту потрібний хочби на те, щоби **виказати польське фарисейство.**

Згаданий проєкт не заспокоює і не може заспокоїти національних потреб української більшости краю, а навпаки має за ціль обернути її в поневолену меншість, розбити, ослабити і таким чином служить інтересам вічного польського панування над українським краєм

Українська Галичина творить окрему державну територію, на якій **українське населенне творить переважаючу більшість.**

Через прилученнє української Галичини до Польщі тратить вона свою територіяльну окремішність, стає частю польської держави.

В польській державі число Поляків є більше ніж число Українців, отже Поляки творять більшість, Українці меншість.

Таким чином через прилученнє української Галичини до Польщі українська більшість сього краю стає меншістю в польській державі.

Так українська більшість Галичини тратить свою волю і стає підчинена волі польської більшости в польській державі.

В польських політичних кругах велася дискусія, як полагодити справу української Галичини на випадок прилучення її до Польщі: чи задержати територіяльну окремішність краю й надати йому автономію, чи стратися територіяльну окремішність краю зовсім знищити.

Як бачимо, побідила ся друга думка. Коли-б головні держави антанти позволили Польщі забрати Галичину на основі воєводської автономії, Галичина, як окрема територіяльна одиниця, **перестала би істнувати.**

Були би тільки польські воєводства: львівське, станиславівське і тернопільське, так само, як є воєводство краківське чи варшавське.

При тім треба окремо зазначити, що львівське воєводство нарочно утворене з земель Галичини і з земель Польщі, щоби знищити границю між Польщею й Галичиною й утворити в львівськім воєводстві польську більшість.

Таким чином Польща не тільки перемінює українську більшість Галичини в меншість, але також розбиває територіяльну єдність українського краю і національну єдність українського населення, ділячи край на воєводства і творячи окремі воєводські соймики, нічим не звязані з собою.

Як се шкідливо відбилося би на життю українського народу, покаже отсей примір:

До компетенції воєводських соймиків належить народне і середне шкільництво. Отже подумайте: на території української Галичини були би три зовсім окремі, від себе незалежні шкільні власти, які могли би — кожда на своїй території вести иншу шкільну політику, закладати инші типи шкіл, видавати инші шкільні підручники і т. п. Скільки тут місци для провінціяльних амбіцій, для розбивання національно-культурної єдности! Особливо, що таку політику роєднювання будуть очевидно підпирати польські державні власти.

Шкідливо-згубно виглядає ся **дуже утруднена**, бо проєкт не передвиджує законного способу зносин між національними куріями окремих соймиків. Отже кожду таку пробу порозуміння прим. в шкільній справі між українськими національними куріями львівського, станиславівського і тернопільського польські державні власти можуть уневажнити, як таку, що переступає компетенцію соймиків.

Словом: перемінити українську більшість на меншість, розбити, розбиттєм ослабити і панувати над нею.

А самоуправна компетенція кождої части, на які має бути розбите живе тіло українського народу Галичини?

Формально дуже невелика, фактично — ніяка!

В проєкті австрійської конституції, ухваленої установчим парляментом в Кромержиж в 1849 р., міститься постанова про поділ коронних країв на округи і заведенне окружних соймиків, які були би посередною установою між краєвими соймами і повітовими радами.

Той проєкт окружних соймиків відгребали тепер польські політики, виробляючи проєкт воєводської самоуправи.

Такі воєводські соймики були би установами чисто місцевими, без ніякого загальнійшого державничого значіння. Про їх вплив на загальну політику державу нема мови.

Одинокою важнійшою справою, яка належала би до їх компетенції, се закладанне народніх і середніх шкіл.

Та в дійсности навіть в тих справах, які належать до їх компетенції, вони були би безсильні.

Бо ціла їх компетенція залежить — як се вже було зазначене в попередній статті — від самоволі польського сойму й польського правительства.

Перше всего нема ніякої запоруки, що цілий помисл воєводської самоуправи обчислений тільки на те, щоб виманити від держав антанти дозвіл на прилученнє Галичини до Польщі.

Коли тільки Галичина стане вже частю Польщі, тоді польський сойм може спокійно воєводську самоуправу знести. Адже тоді се-буде вже внутрішна справа Польщі! А держави антанти чейже тоді не зачнуть воювати з Польщею за самоуправу львівського, станиславівського і тернопільського воєводства!

Та не треба її формально зносити — ту славетну „воєводську самоуправу" — ні! По що дразнити міжнародний політичний світ? Адже можна тільки **змінити** закон про неї і звести її на ще більше нінащо, ніж вона є в самім теперішнім помисі!

Але й його не треба. Адже соймики мусять числитися з польськими державними законами. Отже кождий польський державний закон можна уложити так, що він буде заперечнем всякої самоуправи воєводств.

А далі:

Кождому „законови", який ухвалить соймик, польський президент міністрів може відмовити санкції.

Кождому розпорядкови соймика чи комісії може воєвода крикнути „Не позволям!"

Причина? Вистане сказати, що соймик чи комісія переступили свою компетенцію!

При тім ще одно дуже важне:

Національні справи полагоджують національні курії соймика самостійно.

Звучить се дуже ліберально: національна самоуправа — тай годі! Буде чим похвалитися перед Европою!

А в дійсности?

Діяльність польської курії буде польське правительство всіми силами підпирати: польський президент міністрів предложить усе до санкції, що вона ухвалить; воєвода не зависить ані одного її рішення. **Адже її діяльність матиме за ціль скріпляти польський елемент в воєводстві!**

За те діяльність української національної курії буде зустрічати на кождім кроці перешкоди. Польський президент міністрів відмовляти-ме її рішенням санкції, Польський воєвода на кожду її ухвалу гукне: „Не позвалям!"

Так польське правительство буде спиняти діяльність в користь українського елементу.

А перед світом будуть Поляки говорити: **„Прецінь Українці мають національну самоуправу!"**

Так воєводська самоуправа стане тільки ще одним зі способів укріплювання польського елементу на українській землі, ще одною польською петлею на шию українського народу.

Про загальнійші постанови, де обіцюється Українцям права їх мови в державних урядах, відповідне число урядовців, у університет і т. д. — шкода навіть говорити. Все те буде залежне від ласки польського сойму й польського правительства, а ми знаємо, які вони для нас ласкаві!

* * *

Остається ще розглянути питаннє, що скажуть на той польський проєкт самоуправи для української Галичини головні держави антанти.

Що **скажуть**, — очевидно не знати.

Але знаємо, що **повинні** сказати.

Всі міжнародні акти знають Галичину як окрему державну територію, відграничену від Польщі, цілість для себе.

Міжнародні акти не знають ніяких „воєводств" львівського, станиславівського, тернопільського.

Супроти сеї окремої державної території, відграниченої від Польщі, цілости для себе, головні держави мають міжнародне зобовязанне **дати її населенню змогу виконати право самовизначення.** Се зобовязанне взяло воно на себе рішеннєм Найвисшої Ради з 25. червня 1919 р.

З огляду на се головні держави антанти мають в галицькій справі ясну дорогу: **вони мусять відкинути польську просьбу о дозвіл прилучення Галичини до Польщі,** мусять відкинути всякі польські проєкти воєводських чи инших самоуправ, **вони мусять дати Галичині змогу здійснити право самовизначення.**

Инакше — вони поповнили би **віроломство** супроти населення Галичини й допустилися **нарушення міжнародного права,** показали би, що **вважають власні міжнародні зобовязання** „карткою паперу", як уожмна кождої хвилі передерти.

* * *

А український нарід Галичини — що він зробить

Він домагається свого права і вміти-ме постояти за нього,— хоч би прийшлося знов стати до кривавої розправи з ворогом.

Гайдельберг, 15. вересня 1922.

Д-р Михайло Лозинський.

ЯКИЙ УРОЖАЙ В ГОЛОДУЮЧИХ ГУБЕРНІЯХ УКРАЇНИ?!

Журнал „Економічне Життє" — орґан московського совітського уряду в ч. 195 подає про сьогорічний урожай в голодуючих губерніях України такі відомости зясовані на нараді представників цих губерній, що відбулась 20. серпня б. р. в Харкові, з ініціятиви „Центрального Комітету помочі голодуючим".

На підставі докладів представників окремих місцевостей становище пяти голодуючих губерній України таке:

Миколаївська губ. Надії на урожай сього року не справдились. За два тижні до уборки хліба почалась посуха, од якої хліб висох, і в наслідок сього тільки один Елисаветгородський повіт буде в спроможности сяк-так продержатися без допомоги, а решта повітів з місяця надолиста почне голодувать. На 1. серпня по губернії рахувалось 614.367 голодуючих, з загального числа населення 1.263.512 душ. Всього дається помічи для 351.809 душ. Губерніяльний комітет підчас жнив особливу увагу звернув на піддержку незаможних і взагалі біднійшого населення, котрому було видано в позику двайцять пять міліонів пудів насіння. Сього року голодуючих буде не меньш 500.000 душ. Сільське господарство в великому занепаді. Необхідна найбільш широка допомога. В цих цілях провадиться спис зруйнованих господарств. Харчування дорослого населення буде заміненє заробітнею платнею. Губерніяльним комітетом заключені умови з ріжними господарськими установами, котрі зобовязалися платить тим голодаючим, що заняті у них роботою.

Одеська губ. В значній частині губернії хліба вигоріли. Особливо постраждали от посухи ярові хліба. Уже тепер Тіраспольський і Вознесенський повіти просять допомоги. Голодуючих рахується в губернії 519.000 душ, — в дійсности їх значно більше. Всіми організаціями харчувалось біля 350.000 душ.

Запорізька губ. В минулому році в губернії було зібрано 6.800.000 пудів замість звичайних 125 міл. пудів. Голодуючих в губернії є 800.000 душ. Допомога із центру була незначна. Організаціями харчувалось в квітні 9,8 проц. загального числа голодуючих, в травні 22 пр., в червні 50 проц. і в липни уже 82 проц. Загальне становище сього року навряд чи буде краще, як в минулім. Хоч загальний збір урожаю сього року при оптимістичних надіях обрахоується в 13.000.000 міл. пудів і ніби перевищує урожай минулого року, але та ріжниця не зможе компенсувать побільшеної потреби в виявленню допомоги.

Катеринославська губ. На 1. липня голодувало біля 900.000 душ. З них задовольнялось харчуванням 208.660 душ, тобто 23½ проц. Посівне завдання було виконано тільки на 45—60 проц., при чому озиме жито дало 30—40 пуд. з десятини, а пізнійші засіви можна вважать загинувшими. В цілому, становище губернії сього року буде не краще, як в минулому. Тільки окремі волости можуть продержатися до грудня. Необхідна негайна поміч сільському господарству інвентарем, котрого потрібно для засіву озимини біля 500.000 пудів.

Донецька губ. Із загального числа населення в 2.476.670 душ, усього голодуючих на 1. серпня було біля 800.000 душ. Урожай сього року дав деяке поліпшення, але мало замітне. Із намічених по пляну для засіву 3.462.000 дес., було засіяно тільки 1.434.000 десятин, з яких тільки 35 проц. зерновим хлібом, а решта, пізнійшими рослинами, котрі загинули од посухи.

Слід замітити, що неглядячи на такий прикрий стан голодуючих губерній ,московський уряд всеж таки збирає там і сього року продовольчий податок („продналог"), та окрім того ще безбожно грабує у населення харчові засоби для потреб численної окупаційної армії на Україні.

Відень, 18. вересня.

Подав **Андрій Макаренко.**

ЧЕСЬКА ПРЕСА ПРО ВЕЛИКУ УКРАЇНУ

„Час" з дня 7. вересня приносить інтересну статтю генерального секретаря чеської організації для господарської помочі Росії та України, Гаврила Чапа, про економічні відносини на Радянській Україні. При тім покликується на статтю, яка в тій же самій справі появилася в берлінській „Дайтше Альґемайне Цайтунґ" з дня 16. серпня ц. р. — Україна далеко швидше підноситься економічно після війни, чим Велика Росія. Так приміром Україна в вересни 1921. р. виказала збір на 26 міліонів пудів збіжа та паші, тоді коли на решту бувшої европейської Росії випадає тільки 8,940,000 пудів. Добування вугля в донській области теж поступило на перед — так в вересни 1921. р. видобуто там 18,440.000 пудів, а вже в жовтни видобуто 24,974.000 пудів. Автор розказує відтак про велике значіння українських кооператив, яких є 18.111 з сім і чверть міліонів членів, злучених в т. зв. „Вукоспілка", а які функціонують дуже справно і побіч держави є головними організаторами економічними на Україні. Що до правительства, то воно потворило великі трести в цілі піднесення великого промислу; з окрема зорганізовано такі трести для промислу цукрового, залізничого, хемічного, рільничих знарядів та паперу, — сей послідний під назвою „Укрбумст" має свій осідок в Одесі та в Харкові. Вкінці звертає автор увагу на це, що Чехи, а навіть Німці занедбали в час забрабтися до торговлі та господарської відбудови на Україні. Так приміром Англія в році 1921, імпортувала ¾ цілого довозу на Україну тоді, коли на Німеччину з того довозу припало тільки 4 процент. Автор, який ще з трома делеґатами організації обїхав сам цілу Україну, взиває чеських промисловців і торговельників, щоби як найшвидше забралися до фінансової, а й моральної допомоги Україні, де будуть приняті симпатичнійше, як всі другі народи, бо Чехи поїдуть на Україну не на те, щоби її знищити і використати, але щоби справді помогти славянському братови.

„ДІЛО"
Український дневник у Львові виходить 40-ий рік. Ціна 3 дол. на чверть року.
Адреса: Львів, ринок 10.

ПАМЯТАЙТЕ НА ФОНД НЕГАЙНОЇ ДОПОМОГИ РІДНОМУ КРАЄВИ. - ЖЕРТВИ НАЛЕЖИТЬ СЛАТИ ДО:

DIPLOMATIC REPRESENTATIVE OF GALICIA, 411 Southern Building, Washington, D. C.

ЩАДІТЬ ПРЕМІЙОВІ КАРТКИ НА ЦІННІ ПРЕМІЇ.

ЗАЧНІТЬ КУПУВАТИ ТЕПЕР

MAGNOLIA

STAR MILK

Пішіть на котру небудь адресу на противній стороні премійової картки по ілюстровану премійову лісту.

„Виплатиться щадити премійові картки"

ВСІ Українці в Шікаго і околиці переконали ся, що найліпше і найпевнійше полагоджувати всякі справи в офісі Михайла Клима, публичного нотара в Шікаго.

Він пересилає гроші до старого краю найскорше і найтаніше а також найпевнійше. Посилає шифкарти до краю по Ваші родини і шифкарти найскорше суть доручувані. Продає шифкарти до старого краю по цінах компанічних. Полагоджує всякі формальности получені зі спровадженнем осіб зі старого краю — виготовляє всякі папери нотаріяльні і документи точно і совісно. — Продає доми і фарми, переводить купно і продаж домів, лотів і фарм. — Асекурує доми і посуди домів. — Всякі повірені йому справи переводить точно, солідно і з повною відвідальністю. — Зі всякими справами звертайтеся до:

MICHAEL KLEM 2020 WEST CHICAGO AVE., CHICAGO, ILL.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ!

В кождій одній українській хаті повинен находитись сей чудовий бюст-годинник столовий найбільшого нашого генія Тараса Шевченка; Різба його дуже артистично викінчена одним з найславнійших українських різбярів із старого краю, так що творить оздобу і найбогатшого дому. Розмір його є 12 цалів через 8, отже досить великий. Годинник раз на 48 годин накручується, машинерія з найлучшої німецької сталі час тримає точно, на 10 літ гарантований. Фронтова часть годинника обведена грубо золоченим широким перстенем тому дуже гарно презентується. Сам годинник спродають по $3.50, а різба Тараса представляють вартість $10.00 однак щоби і в найбіднійшій українській хаті сей годинник находитись міг, ми числим за него лишень $4.98, даємо вам ціну власного кошту прямо майже по низку, однак віримо що не знайдеться ні один Українець котрий би так доброї нагоди не використав. Вигодам треває лише той місяць тому шліть замовлення

сейчас залучили $1.00 задатку решта заплатите по доручению товару.

Majestic Trading Co., 728 N. Robey St., Dep. Sh. 1, Chicago, Ill.

64 СТОРІНОК КАТАЛЬОГ КНИЖОК 64

ДРУКАРНІ „СВОБОДИ"

ВИСИЛАЄМО ДАРОМ!

ПРИ ЗАМОВЛЕННЯХ ПОНАД $5.00 ДАЄМО ВІДПОВІДНИЙ ОПУСТ.

"SVOBODA", 83 Grand St., JERSEY CITY, N. J

„ТЕРОР „РУСНОФ" В МАЛОПОЛЬСЦЕ ВСХОДНЕЙ".

Під таким надписом приносить статтю „Дзеннік Берлінскі" з дня 4. вересня 1922 р.

Ось вона.

„Крізь землі східної Малопольщі йде широка хвиля терору. Українські бойвки палять в повіті Камінка Струмілова свіжо зібране збіже з піль і загороди вітрів, котрі не годяться з їх „злочинною ідеольогією". Так: в селі Тадане (?) спалено при помочі бензини ціле господарство тамошнього віта. На обшарах двірських і на фільварках в Сільци і Неслухові спалено кілька тисяч кіп збіжа і льокомобілі. В Мазярни підпалено лісничівку. Шкоди виносять кількадесять мілюнів.

Супроти того і супроти слабости поліції місцеве населення жаде, щоб прийшло війско для охорони життя і майна спокійних горожан. **Теророми треба протиставити повагу військової сили, а врешті вгасити його насильно.**

„Діло" доносить про инші замахи. І так: дня 28. серпня в ночи о 3. годині напав узброєний відділ на війскову варту в Коломиї і почав стріляти на вартівню і на місто. Заки прийшло війско, боївка щезла. Слідство без висліду.

Тої самої ночи в Радехівськім повіті спалено загороду віта Галущака в Несланичах. В сусідним повіті Лопатинськім в Станиславічку згоріло господарство віта.

У всіх цих злочинах стверджено безусмівну діяльність українських боєвих організацій.

Подібний терор стосує якась друга партія чи клюб зпід того самого знаку супроти українських студентів, що вчаться в польських університетах. Всі вони зістали виключені з українського товариського життя. Пізніще загрожено їм смертю, видано заочні присуди, а тепер **„мордують їх в підступний, безкровний спосіб".**

Ось доказ. „Діло" доносить, що 22. серпня помер в Тернополі Вшовд Янкевич, студент польського університету у Львові, на котрого був наложений такий товариський бойкот. На похороні не було ніщодного українського студента, навіть церковний хор не хотів співати. Знаменним явищем єсть, так пише „Діло", що подібні йому люде оден по другім сходять з цього світа.

Якесь фатум переслідує їх. Sapienti sat.

Найвищий час, — кінчить „Дзеннік берлінскі", щоб власти, починаючи від повітових, почали поважніше думати про зарадження лихови, котре загрожує державі.

Стільки „Дзеннік Берлінскі"

А тепер за нами слово.

Перше всього нас дивує, що Польща, яка величається своїми порядками і представляє себе перед антантою сторожем Европи на сході, не може викрити злочинців. Супроти цього всяка дискусія зайва, бо не годен сказати, де кінчиться акція загадочних українських боєвих організацій, а де починається польська провокація і бандитизм від котрого в цілій Польщі аж кипить.

По друге, колиб навіть всі оті факти були актом українського терору, то спитаємо — хто тому винен? Невжеж український народ має йти по законам Толстого й не противитися злу. Не вжеж він має спокійно терпіти терор польський і безмовно дивитися на те, як Поляки грабують його землю і знущаються над його найсвятійшими правами?

Не вжеж не сказав польський поет: „зло нехай злем сен одпера!"

Крегул.

ПОЗІР! NEWARK, N. J. І ОКОЛИЦЯ.

Товариство Запоріжє устроює

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

В СУБОТУ, ДНЯ 7. ЖОВТНЯ Б. Р.

в Укр. Роб. Гали, 57-59 Beacon Street.

Початок о годині 7. вечером.

ВСТУП 35 ЦНТ.

Проситься Українців місцевих і дококоличних зійтися громадно. Дохід з балю призначений на народні цілі. До танців буде приграватн дві добре Вам знані музики: банда власного товариства і оркестра під проводом проф. М. Савицького. За добру забаву ручить КОМІТЕТ.

32

ПОЗІР! BOSTON, MASS. ПОЗІР!

Комітет Укр. гр. кат. церкви в Бостон

— устроює

В СУБОТУ, ДНЯ 7. ЖОВТНЯ Б. Р.

ВЕЛИКИЙ БАЛЬ

в гали Women's Gymnasium, Charles River, коло Cambridge St. W. Boston.

Початок о годині 7. вечером.

Вступ для мущин 35 цнт., для женщин 25 цнт.

На сю забаву запрошується всіх Українців і Українок до численної участи. Музика першорядна. За добру забаву ручить — КОМІТЕТ. 32

ПЕРТ АМБОЙ, Н. ДЖ.

ПЕРШИЙ ВЕЛИКИЙ БАЗАР

на дохід церкви устроює парохія Усп. Бр. Бог. в Перт Амбою в гали українській, 752 State St.

ВІД 8. ДО 16. ЖОВТНЯ

Що дня музика, танці, забави, виграви і перекуски.

Вхід від парку.

Початок кождого дня о годині 7.30 вечером, в неділі від 4. год. попол.

Вступ для всіх вільний.

Всіх місцевих і з околиці сердечно запрашає — КОМІТЕТ. 31-33

NEW YORK, N. Y.

Заходом Товариства Поміч в Чужині, відділ 215 У. Н. Союза

— відбудеться —

БАЛЬ

В СУБОТУ, ДНЯ 21. ЖОВТНЯ 1922 Р. в Liberty Hall, 257 E. Houston Street, поміж Ave. A a Ave. B, New York, N. Y.

Початок о годині 7-мій вечер.

ЦІНА ТІКЕТУ 50 ЦНТ.

Музика добірна.

Родимці! Весь дохід з сего балю призначений на Народний Дім в Підгайцях. Тож просимо всіх земляків з Підгаєчини в Ню Йорку, Бруклині і у всіх околичних містах, щоби прибули на наш баль і своєю участю підперли так благородну акцію, як будову Народного Дому в Підгайцях.

32,38,44

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА"

ROCHESTER, N. Y.

Заходом Укр. Шкільного Комітету на Вест Евеню, відбудеться

ВІЧЕ В СПРАВІ ШКОЛИ

В НЕДЕЛЮ, ДНЯ 8. ЖОВТНЯ 1922

о годині 2-ій пополудни

в гали добр. Василя Дуди.

На се віче запрошається всіх Українців з Вест Енд і міста. Головним рефератом буде місцевий священик о. Середа. — КОМІТЕТ. 31-32

NEW YORK, N. Y.

Заходом тов. „Жеребецька Любов", тов. „Жіноча Громада" в Ню Йорку

відіграє представлення

ДВІ ЖЕРТВИ ЗА ВІРНУ ЛЮБОВ

драма в 3-ох діях П. Дудаки

В СУБОТУ, ДНЯ 7. ЖОВТНЯ 1922 в Українськім Народнім Домі, 217-219 E. 6th Street, New York, N. Y.

Початок о годині 8-ій вечер.

ВСТУП: $1.00, 75 і 50 ЦЕНТІВ.

Родимці! Страшні злидні, голод і холод, які приходиться переживати нашим браттям на Великій Україні не могуть бути байдужними для нас. Тому, щоби хоч в части помочи голодуючим на Великій Україні, ми постановили на цю ціль відіграти повисше згадане представлення. Ми віримо, що не буде ані одного Українця ані Українки, котрі би не прийшли на це представлення і не дали помочи найбільше потребуючим. І ще раз кличемо: приходіть всі а не пожалуєте, а тимсамим зробите гуманітарне діло, бо дасьте поміч голодуючим браттям на Великій Україні.

32-33 Т-во Жеребецька Любов.

АРТИСТИЧНИЙ КОНЦЕРТ

— уладжує —

ІВАН БЕРЕЗОВСЬКИЙ, оперовий тенор

при співучасти

МАРІЇ КОРІНЬ, ВІРИ СТЕТКЕВИЧ І ОСИПА Д. СТЕТКЕВИЧА.

Сей концерт відбудеться

В НЕДІЛЮ, 8. ЖОВТНЯ 1922

В INDUSTRIAL YOUNG MEN'S CHRISTIAN ASSOCIATION,

AVENUE E, Corner 22nd Street, BAYONNE, N. J.

ВСТУП ПО 35 ЦНТ. І ПО 50 ЦНТ.

ПОЛЬСЬКІ МАРКИ ЧИ АМЕРИКАНСЬКІ ДОЛЯРИ?

Ще не всі знають, що УКРАЇНСЬКЕ ІМІГРАЦІЙНЕ БЮРО, 245 Court St., Newark, N. J., висилає до краю гроші так, що Ваші родини отримають в ДОЛЯРАХ.

ОСЬ ВАМ ДОКАЗИ:

ШІСТЬСОТ ПЯТЬДЕСЯТЬ ДОЛЯРІВ отримала моя жінка в Галичині, пересланих через Українське Еміґраційне Бюро під зарядом д. К. Багрія в Нюарку, Н. Дж. За скору пересилку складаю д. Багрієви сердечну подяку. — З поважанням, ІЛЬКО ХОМИН, 334—7th Street, Newark, N. J.

ДВІСТА АМЕРИКАНСЬКИХ ДОЛЯРІВ отримав мій брат, котрі я вислав через агенцію пана К. Багрія в Нюарку, Н. Дж. Тому за точну й скору висилку тих грошей в долярах красно дякую панови Багрієви. — З поважанням, АДАМ ДОВГАНЬ, 33 Livingston Street, Newark, N. J.

Маєте два докази, що Українське Еміґраційне Бюро в Нюарку пересилає до Галичини доляри. Єсли і Ви хочете вислати доляри до краю, звертіться до нас по інформацію. — Пишіть на адресу:

UKRAINIAN IMMIGRATION BUREAU, 245 COURT STREET, NEWARK, N. J.

ТЕРОР У СТРИЮ.

Дня 31. серпня 1922 р. о год. 7. вечер забавлялись у о. Івасика в Верчанах, пов. Стрий Шанковський Лев, студ. експор. ак. з Дулїб, Ковальський Володимир абітурієнт ґімн. зі Станиславова і Шепарович Омелян, учен. 7. кл. ґімн. зі Станиславова. На раз влітає агент і чотирох жовнірів та з криком „Ренце до гури" з крісами до грудий перевели ревізію особисту і відставили з брутальним обходженнем до Стрия. Там осаджено кождого в осібній келії. Зазначити належить, що п. комісар заборонив говорити їм по українськи, а тов. Шепаровича били жандарми по лици. При ревізії в Стрию казали розбиратись до нага. Цего самого дня, десь коло 8-ої мав хтось мабуть підкладати міни під міст, однак сполоханий через агентів віддав кілька стрілів, ранивши тяжко в черево одного з агентів. Вчинився алярм і зачались арештування на вулицях. Крім кількох незнаних нахвиск, о год. 9. вечер арештовано і осаджено в тюрмі переходячого учен. 6 кл. ґімн. Степана Стецева з Добрівлян, пов. Дрогобич, учен. 5 кл. ґімн. Юліяна Галія зі Стрия і Евгена Кілійчака абс. торг. шк. зі Стрия. Зараз переведено у них ревізію в дома. О год. 10 вечер арештовано на вулиці тов. Осипа Микитку, ст. техн. і тов. Осипа Бандеру, студ. екон. акад., перевівши одночасно особисту і в дома ревізію. В ночи 31. серпня с. р. о год. 4-ій впала поліція до дому тов. Дубицького Ярослава, учен. 8-ої кл. ґімн. зі Стрия, перевела ревізію і стягнувши з ліжка сплячого майже, під погрозами револьверовими і гарними словами інтеліґентними завели в тюрму. О тій самій годині впали в Сельци коло Дрогобича, поліціянти і комісар до дому тов. Василя Гнатиняка, учен. 8 кл. ґімн. в Стрию, перевели стислу ревізію і стягнувши з ліжка, та приказавши перед відходом забрати з собою його оружя котрого не мав, вели 6 клм. до стації зелїзничої і поїздом, за котрий мусів арештований сам заплатити, привезли до Стрия і осадили в тюрмі. О год. 6. рано впали до дому тов. Омеляна Групського, студ. ґімн. перевівши також ревізію, осадили в арештах. Перебуваючий тоді на сове нещасте у кревних Роман Дума, студ. техн. спішив 31. серпня с. р. о год. 5-тій рано на дзвець в товаристві своєї сестрінки, Олесі Нарожняківної абіт. сем. в цїли відїзду на сталий свій побут до Львова, та судилось їм зазнати сусідскої гостини. Арештованю їх в дорозі. Тодішнього дня закінчились арешти і труси о годині 10.30 передпол. арештуванням на торзі б. старшини Г. А. Тимофтея Бігея, рільника з Дідушок великих, пов. Стрий і втрученнем в тюрму. Зазначити належить про брутальне обходженнєся з арештованим агентом, котрий сказав „Проше до мнє не мувіць індійнском мовом". Арештований був у місті по ліки для хорої мами, котру самісіньку лишив в дома без опіки. На загал поведення поліції було страшно огидне, брутальне, а з безличною ординарністю обходився жовнір поліції ч. 644, котрий до кождого говорив: „Ти псякрев стуль писк" і т. п. ще гораздо більї слова. Келії огидні, повні сміття та бруду. Через 2 дни не бачив ніхто ложки страви. Другого дня списали протокол. Як стягали — можна собі уявити, о скільки порівняємо з обходженнем при арештуванню. В ночи 1. вересня с. р. о год. 9-ій вислано під ескортою до Станиславова т. О. Шепаровича і Вол. Ковальского. Дня 2. вересня під ескортою на власний кошт відставлено тов. Р. Думу до Львова на „Сапіги", опісля на „Яховича" і тут під опікою п. підкомісара Кайдана без переслухання держали його до дня 6. вересня до год. 11 передпол. і то доперва коли заявив, що зачне голодівку, списано протокол. Довідуємося, що всіх прочих оставших в Стрию, відставлено до тюрми в Станиславові. У домі тов. Р. Думи при вул. Городецькій ч. 53. П. П. переведено 2. вересня в полудне трус і як при всіх прочих не найдено нічого цікавого.

З УКРАЇНИ ГНІТУ І НЕВОЛІ.

(Із сучасного життя на Україні)

I.

Як тіни. З виснаженими лицями. З дивно блискучими очами. Гідуть у світ за очі, аби тільки вирватися з того гніту і неволі, що панують „там". А „там", на Великій Україні, де „рекі чіще серебра", — як співали колись московські романтики. Тепер же нащадки Стеньки Разина та Емельки Пугачова створили справжнє пекло, перед яким блідне навіть Дантова фантазія і стають звичайними казочками найстрашнійші сторінки повістий Густава Емора та Фемімора Купера. — Є пекло, якого не уявити, є жах, якого не обняти, є розпуха, якої не приборкати...

І тікають від того всього всі, хто лише зберіг у себе хоч критику людяности, хоч іскорку свідомости й почуття власної гідности. Тікають т. зв. „буржуї", себ-то ті, що мали якусь більшу реамьну посілість, тікають інтеліґенти, що досі не живилися остатками придбаного ранійше добра, а нарешті стали втікати робітники й селяни, себ-то ті, для кого власне її твориться „пролетарська держава"... І тікають вони від того, що далі вже не сила їм стерпіти того ярма неволі, в яке їх запрягає комуністична партія під гомін „інтернаціоналу", а надій на визволення ніяких, коли вся країна лежить у попілі руїни і стікає кровю...

Між ними богато рідних і знайомих. Узнати їх без перевірки документів, або без довшої розмови, майже неможливо, так сильно змінилися вони. І коли одного разу перед мною зявився хтось у брудному лахміттю, то я тільки й міг промовити:

— Десь наче бачив вас...

Він гірко всміхнувся:

— На Всеукраїнському селянському Зїзді...

— Хто-ж ви такий?

— Федір Макаренко — відповів він.

На мить єдину в моїй ляві стала кремезна постать катеринославського селянина в білому кожусі, сірій шапці й дьохтевих чоботях, яка впевнено говорила про необхідність рішучої боротьби за цілковите визволення рідного краю...

Було це в грудні 1917 року на 2-му Всеукраїнському Селянському Зїзді у Київі, коли під Крутами точився перший крівавий бій синів нової України із сучасними наїздниками Сходу...

Пізнійше якось я стрівав його в рядах „Запоріжської Січі", найбільш певній частині армії У. Н. Р., коли вона в останне „пробувала щастя" при допомозі своїх нових „союзників". Тоді ці „союзники" допомогли їм ще раз побачити золотоверхий Київ, але з того часу скоро вже три роки буде, як їх світ обмежено кільчастими дротами інтернації.

Одначе, селянин Ф. Макаренко був більше господарем, ніж вояком, в тому вважав за ліпше не йти за Збруч і якось повернувся до дому на свою Катеринославщину. Вертаючи, казав мені: „нема иншої ради... Все одно загибель... Так ліпше вже загинути в дома, ніж у таборі інтернованих гнити"...

Тепер же він сам прийшов сюди. Прибився самотою з виглядом „живих мощів" і так став перед мною, як тінь замовгильна, як зявище фантастичне.

Помалу й обережно зачали ми свою розмову звичайними словами, а закінчили її сумним оповіданням про сучасне. Те, що він мені розповідав, є остільки вражаючим своєю дійсністю, що в ньому, як в дзеркалі, відбивається все важке життя сучасної України. Нема рації розмальовувати й прикрашати те, що вже розмальоване кровю і скрашене сльозами несказаного болю і горячих молитов до Бога о рятунок від „гниву, нужди, горя і скорботи"...

Оповідання мого давнього знайомого є остільки характерним для уявлення картини сучасного життя на Україні, що я хотів би без усяких особливих зі свого боку змін, пояснень та доповнень, подати його до друку в такій формі, як воно звичувало з усіх цього бідолашнього втікача. Таким чином хочу познайомити ще неознайомлених наших земляків за океаном з тим становищем, в якому тепер перебуває той „край, где всьо обільем дишет, где рекі чіще серебра"...

II.

Почав дуже просто. В голосі звучала болізна скарга. Хвилиною сльози застеляли його очі, але він говорив:

„Викликуючи „возову повинність", возив я зі свого села трьох комісарів „Упродкома" до залізничої станції Пятихатки і пробув у тій подорожі заміть трьох годин, аж три доби. Боявся я дуже, щоб моя подорож не була така, як бувала в багатьох инших фірманщиків, коли їх за селом убивали, воза з кіньми забірали і в иншому селі продавали, а собі нову фірманку брали...

„Коли ми приїхали до с. Замятівки, що була зовсім не по дорозі від мого села на станцію, то довідався, що „мої" комісари наказали зібратися всій Замятівській громаді, як чоловікам, так і жінкам, від 17-ти до 50 літ, на віче. В тім випадку, як-би хто не зявився, — загрожували розстрілом.

„Цілком можливо, що громада не зійшлаєбі, як-би під ту пору не було в сусідньому селі Потоцькому карного відділу, що проводив у цілій тій околиці „боротьбу з дизерцією" і „збір лишків"...

„Приїхали ми в с. Замятівку серед білого дня. Один комісар виліз на мого воза й став промовляти до зібраних людей. Ні один чоловік не тільки що не слухав його, але й не звертали ніякої уваги на нього. Пошепки щось говорили між собою, журно хитаючи головами, а він, напружуючи всі свої сили, намагався звернути їх увагу.

„Робітники й селяни! — кричав комісар. — Ви побили всю буржуазію, завоювали собі своє право і тепер пролетарський уряд узявся за будівництво! З буржуазної Америки виписано 50,000 тракторів, які призначено лише для одної України. Скоро певну кількість з них одержите і ви і в самому близькому часі візьметеся за свою працю з допомогою доброго хліборобського знаряддя. Вже складено також умови з Америкою, Електро-компанією про електричне освітлення всієї Української Радянської Республики і через який небудь місяць всі, хто тільки працює, мати-муть у себе електричне світло, опал, лазні, ванни, спати-муть на мягкій постелі, одягати-муться в добру одежу й працювати-муть усього лише чотири години, такий буде лад і порядок!... Геть усе старе!... Геть бруд і нечистоту, лахміття і нужду! Досить ходити босими і знущатися над безахистними коненятами! Хай живуть трактори доброї, свободна слова, недоторканість особи і загальний добробут! Хай бачать буржуї всього світу, що український пролетаріят також уміє жити!...

„Але щоби досягти цього всього, треба до пня ваших сільських куркулів, які пересаджають пролетарській владі збирати „продподаток". Ті всі, що мають пять і більше десятин землі, то є — куркулі і ви їх повинні самі знищити"...

Тут комісар вийняв з кешені якогось папіря і прочитав:

„Ви мусите внести продподатку в такім розмірі: пшениці 1000 пудів, жита 800 пудів і 1000 вівса"...

Цими словами він наче зимною водою облив усіх. Слово „продподаток" зробило своє враження і вся юрба напружено стала слухати, що говорилося далі.—

„На протязі двох днів ви мусите звезти це все на станцію Божодарівку". — Сказав комісар, ховаючи в кешеню папіря.

Другі два комісарі, що не приймали ніякої участи в промові свого товариша з пістолями в руках ходили навколо людського натовпу й чепляли ся до дівчат, не дивлячись на те, що ті з острахом і з ненавистю дивилися на їх задиняння.

З натовпу почувся придушений гомін і наперед вийшов якийсь у середних літах селянин, на якому висіла стара й полатана дуже куценька свитина. Відкашлявшись, тремтючим голосом заговорив:

— Товаришу! Я, голова сільського виконкому, заявляю вам, що наша громада не може навіть одного пуда дати, бо сама голодна! Що вже сами хочете, те й робіть з нами!...

— Ах ти с... с...! — закричав до селянина комісар, націлюючись у нього з пістоля. — Та я тебе, як паршивого собаку розстріляю! Що ти бунтуєш, куркуль проклятий!...

Мене так і пройняло морозом, наче мурашки по тілу забігали. — Господи! — мислю собі. — Чи-ж довго ще ти терпіти-меш таке безладдя на землі?!...

— Ти, — каже комісар до селянина, — не маєш права так говорити зі мною, з представником пролетаріяту! Завтра-ж прийшло до вас карний відділ! Овчіннікова прийшло! Все заберемо, все спалимо, а вас самих у „рай-підвал" відправлю!...

Слово „рай-підвал", — льох районної „Чека", — є першим словом комуністів при розмові з Українцями.

Натовп селян без єдиного слова швидко став розходитися — хто куди попав, а на місци зосталося лише 5—6 чоловіка, серед яких був і голова „виконкома", який все ще силкувався щось сказати: „Та я-ж"... „Та ви-ж"... Але з тим і замовк, бідний...

— Ти-контрреволюціонер! — кричав до нього комісар, тикаючи в зуби пістолем. — Ви всі Українці — контрреволюціонери!... Спалимо до щенту, а знищимо контрреволюцію!...

(Дальше буде).

МІТИНГИ ВІДДІЛІВ У.Н.СОЮЗА

ДІТРОЙТ, МИШ. Подається до загального відома усім Українцям і Українкам, що уряд бр. св. Івана Хрестителя, від. 292 У. Н. С. запрошує на свої збори, котрі відбудуться в неділю, дня 15. жовтня 1922, о годині 12.30 пополудни в парохіяльній гали при Клінперт і Едвард усіх Українців і Українок без різної поглядну переконання. Родимці! Прийдіть усі а не пожалуєте, нічого Вас не коштує, а користь велику вам і нашій родині принесе. На тих зборах будуть говорити знамениті бесідники, котрі Вам поясняють що значить організація, а передовсім така як У. Н. Союз і кому він поможе, усі до тяжкої організації належать. Ті, котрі вже стоять, взіваємо щоби кождий прийшов на збори і приняв з собою хотяй одного кандидата. Але тогди, подбайте щоби ті перші збори було нас стоя, а вже богато не бракує. — Д. Запотічний, предс.; І. Андрусевич, кас.; П. Кізел, секр.

Н. С. ПИТСБУРГ, ПА. Тов. Богдана Хмельницького, відд. 118 У. Н. С. повідомляє своїх членів, що тривакварталний мітинґ відбудеться 8. жовтня в церковній гали о годині 4. пополудни. Проситься членів явитись на сей мітинґ, бо є важні справи до полагодження. Незявившийся член заплатить кару 50 цнт., а урядник 1 дол. Повідомляється тих членів, що не приходять на мітинги, що товариська каса буде вкладати за них вкладки тілько за оден місяць, другого місяця будуть суспендовані. — М. Сарахман, секр.

Народня мудрість.

У слушний час промовчати — все одно, що розумне слово сказати.

—o—

Не каламуть воду в криниці, коли вже сам напився.

—o—

Слово „завтра" вигадано для ледачих людей і для дітей.

—o—

Поміч у свій час—як дощ у посуху.

—o—

Що можеш зробити завтра — зроби сьогодня, а що можеш зїсти сьогодня — зїж завтра.

—o—

Де мало слів, там більше правди.

25% ОПУСТ!!!

СЛІВЦЕ ДО НАШИХ ПОКУПЦІВ

Хто більше читає той більше знає

Се є найосновнійший факт, що народи, які сьогодня стоять висше культурно, завдячують се просвіті, — і читанню книжок. Вони не жаліли гроша на піддержанне своєї літератури, не жаліли часу на читаніє книжок, не давались обманно на просвітні потреби. Не диво отже, що й нанеслись висше від інших народів.

Нам треба памятати се, що й вони колись стояли низше, тому перед нами так само отворена дорога до більшого поступу як у них. До сього те запізно. Означе сього ми потребуємо зараз, а не колись. На світі краще стане, коли народи будуть менше більше однаково стояти культурно і просвітно, бо тоді один буде мусів другого рішно трактувати. Читайте отже книжки і то читайте найлюбніє, а будучність перед Вами.

ПЕ СВІДОМІСТЬ, ПРОСВІТА, ПОСТОЯННІСТЬ — ТАМ СИЛА!

Книгарня „Свобода" (Українського Народного Союза) зробила богато для просвіти українського народа, від часу свого основання. Нехайже і на дальше Україні поширяють її і замовляють книжки від сего найбільшого видавництва української літератури в Америці і взагалі в Канаді.

НАЙНОВІШИ КНИЖКИ ЗІ СТАРОГО КРАЮ:

Байки Івана А. Крилова в переспівах і наслідуваннях Богдана Лепкого, з портретом автора, передмовою Б. Л. й ілюстраціями	20
Байки Леоніда Глібова, з портретом автора, передмовою Б. Л. й ілюстраціями	20
Біблія, святе письмо старого і нового завіту мовою руско-українською, переклад П. О. Куліша, І. С. Левицького і д-ра І. Пулюя, в полот. оправі	3.00
Борці за правду, історичне оповідання А. Кащенка, видання 4-те	45
Відродженне, роман в 3-ох частях, гр. Льва Н. Толстоя (переклав В. Сімович)	2.25
Граматика української мови для самонавчання та в допомогу шкільній науці. Друге видання з одмінами й додатками. Написав др. Василь Сімович. Брош. 3.25, в полот. оправі	3.75
Голем, оповіданне, Г. Майрінка (переклав В. Левицький). Брошур. 1.25, в оправі	150
Заліс, повість Осипа Маковея, друге справлене видание, брош. 1.00, опр.	1.25
Захар Беркут, образ громадського життя Карпатської Руси в XIII. віці, повість Івана Франка, брош. 1.25, опр.	1.50
Земля, повість Ольги Кобилянської, брош. 1.75, опр.	2.00
З вершин і низин, збірник поетичних творів Івана Франка. В додатку „Зівяле листє" й „Великі роковини". У біографічнім нарисі Івана Франка (нап. Василь Верниволя) є 14 ілюстрацій. Брош. 2.75, в полот. оправі	3.40
З Дніпра на Дунай, оповідання для нацтва з часів скасування Запорожської Січі, А. Кащенка, видання 3-те	40
З журбою радість обнялась, збірка віршів, О. Олеся	60
Історія боротьби віри з наукою Дж. Дрепера (переклав з англійського М. Павлик)	1.50
Історія Греції та Риму для школи й самоваки, з 46 малюнками й 3 картами, написав М. О. Ковалевський	65
Історія української громади в Раштаті, нап. Омелян Терлецький, з ілюстраціями	1.75
Казки братів Грімм, з переднім словом, портретом автора і малюнками в тексті	20
Казки братів Грімм в чотирох томах з 180 малюнками, томах з 180 малюнками, том І.	60
Казки Вільгельма Гауффа, з 86-ма малюнками, частина перша (шість казок)	60
Кайданева сімя, повість Івана Нечуя Левицького, з портретом автора і з передмовою Василя Верниволі, брош. 1.25, опр.	150
Книжка про Німеччину. Німецький край, німецька праця, німецька культура. З причинками звісних осіб німецького життя і з багатьома ілюстраціями. В картон. оправі	1.00
Кобзар, Тараса Шевченка, з портретом автора, сторін XVI+707, брош. 1.50, в полот. оправі	2.25
Козацька пімста, оповідання з козацької старовини, Андрія Чайковського, друге видання	40
Коротка історія Козаччини, нап. проф. Володимир Антонович, із переднім словом про житте та діяльність Антоновича, із портретом автора, образами гетьманів, картою України і увагами д-ра Мирона Кордуби, друге видание	65
Коротка історія України (з богатьома малюнками і мапами) Івана Крипякевича, опр.	50
Лис Микита. З німецького перекл. Ів. Франко	50
Літературні характеристики українських письменників, І. Іван Франко (поезія), нап. Антін Крушельницький, опр.	1.25

ВКАЗІВКИ ДЛЯ ЗАМОВЛЯЮЧИХ КНИЖКИ. — Кождий замовляючий книжки повинен виписати вірно всі титули книжок, які йому подобались і обчислити загальну належність за книжки. Гроші належить посилати через почтовий або експресовий мой-ордер. Адресі замовляючого мусить бути написана як найдокладнійше. Меншячої по малих місцевостях повинні при замовлюваню книжок посилати 10 центів на реджістер. За недоручені книжки коли замовляючий не прислав на реджістер 10 центів, книгарня не відповідає. — Замовлені книжки висилаємо відворотною почтою. Гроші належить посилати наперед.

Кождий, хто замовить найменьше на 5 дол., дістане з поданих цін четвертину (25%) опусту.

ДЛЯ ТИХ, ЩО ХОТЯТЬ ЗАНЯТИСЬ РОЗПРОДАЖИЮ КНИЖОК, ДАЄМО ЗНАЧНІШИЙ ОПУСТ.

Гроші належить посилати на почтовий або експресовий мой-ордер на ім'я, яке подано у поновній адресі

„SVOBODA"
83 Grand Street Jersey City, N. J.

ОСТОРОГА! НОВИНА!

ЗАМКНУВ СТАЙНЮ ЯК КОНІ ВКРАЛИ.

ПОЗАЯК богато Українців пише нам, що:

1) Чекають вже місяцями а навіть роками, а їх ріднім еще не прийшла.

2) Декотрі, що вислали шифкарти а компанії збанкротувала і т. д. ДЛЯТОГО

1) Єсли хочете їхати скоро, добрими і поспішними кораблями до старого краю, або

2) Спровадити рідню до Америки найлучшою лінією скоро-безпечно.

3) Спорядити контракти, повновласти і т. п.

4) Одержати паспорт чи до Галичини чи до Великої України і в Росиї, хай перше голоситься письмо або особисто до авторизованого представництва всіх корабельних ліній

УКРАЇНСЬКИЙ ЕМІГРАЦІЙНИЙ ДІМ,
TRAVELERS TRANSFER COMPANY
476 W. 23rd STREET, NEW YORK CITY

ПОЧАТКИ АМЕРИКАНСЬКОГО ШКІЛЬНИЦТВА.

(З Бюлетину Географічного Товариства).

Коли в сімнайцятім столітю ще англійскі королі панували по сім боці Атлянтийського Океану і король Чарлс Другий хотів довідатись про стан просвіте в своїх американських колоніях, тодішний губернатор Вирджинії Вилем Берклі відповів йому знаменитими словами, якими на віки записав себе в американській історії: Хвала Богу, в нас нема ні шкіл ні друкарень і я мало надію, що не буде їх ще хоч сто літ". З другого боку губернатор Конектікат подав тоді англійскому урядови звідомлення, що ціла четверта частина прибутків колонії іде на удержанне шкіл та освіту наших дітей".

Як бачимо, американське шкільництво почалось на півночи і розвинулось там богато краще як в південних колоніях Америки. Масачусетс був першою колонією, яка провела закон про публичні школи й обовязкову шкільну науку для дітей. Закон той, ухвалений в 1647-ім році, постановляв, що кожда оселя з більш як пятьдесяти господарствами мусить удержувати учителя, котрий-би учив дітей читати і писати; більші громади, де господарств або більше, повинні мати публичну школу. В Конектікат прийнято такий самий закон в 1650-ім році, а в Ню Джерзи в 1666-ім. В Ню Йорку і Пенсильвенії організація публичних шкіл запізнилася головно через суперечки поміж англійскими і голяндськими колоністами; одні й другі хотіли влаштувати шкільну систему на свій спосіб.

Та хоч всі ті школи чимало причинилися до поширення грамотности й освіти, одначе ціль їх була не зовсім така, з якою тепер будується школи. Згаданий закон колонії Конектікат з 1650-го року наказує будувати школи і учити дітей для того, аби "перешкодити замірам того старого спокусника Діявола, котрий хоче недопустити людей до читання Святого Письма". Більш далекозоре розуміннє освіти можна стрінути аж в Вашингтона і Джефферсона. В своїй відомій „прощальній промові" Вашингтон говорив: „Дбайте як про справу першої ваги про свої установи для загального поширення освіти. Коли сею країною має правити тепер громадська думка, так важно, щоб та громадська думка була освічена". І щойно від того часу почався розвій той широкої і різновидної шкільної системи, яка тепер є в Америці. Одначе на полудни він ще довго загаївся. Аж до цивільної війни в південних стейтах було ще дуже мало публичних шкіл, раз через пануюче там невільництво і друге, через те, що окремі плянтації там були розкинені широко й далеко одна від одної. Наслідки невільництва лишились ще й до сегодня в тім, що й після визволення нігрів на полудни є ще окремі школи для білих і окремі для темношкірих дітей.

СИДІР ТВЕРДОХЛІБ БУНДУЄ.

В Миколаєві явився славетний редактор „Обнови" і співробітник „Рідного Краю" та „Хлопської Правди" Сидір Твердохліб. Їздить по селах, наговляє селян до виборів, уряджує віча, а всім хто обіцює голосувати на нього „фундує" горілку, ковбасу в шинку Реті-га. На ярмарках і в шинках ведеться агітацію і деморалізує селян за Юдин гріш. Своєю резиденцією обрав собі цей зарядець село Тростянець.

СКАЖЕНИЙ ВОВК.

До варшавських лічниць привезено 18 осіб покусаних скаженим вовком в сел Вілейка. Вовк вибіг з ліса до села, кидався на людей і кусав усіх, хто на дорозі навинувся. Одному селянинови удалося вовка застрілити.

ЩАДИ ЧАС І ГРОШІ!

Винахідниці Варість почему-то лежить в фахових перепроваджению справ. Дякуючи ми не лише фахово перепроваджуємо навіть найтрудніші справи патентові як найскорше, але помагаємо шукати купців за що гарантуємо. Жаліте наш опис на винахід, котрий можете вислати до зглядна, ніж відкаєте свій винахід незнаним для людям. Пишіть по книжку: „Що винахідник знати повинен", котру висилає безплатно сила, знана, відвічальна фірма.

Dept. 10
AMERICAN EUROPEAN PATENT COMPANY
1400 Broadway, New York

ГАМБУРГ

Проста дорога через подивляючі нові „О" кораблі. Їзда сполучена до всіх частий Европи.

ORBITA.... Oct. 4, Nov. 29, Jan. 10
ORDUNA... Oct. 21, Dec. 20, Jan. 31
OROPESA.... Nov. 11

Впрост до Чербо, Саутгемптон і Гамбург

Всі кабіни замкнені. Нікакої екстра оплати.

ROYAL MAIL STEAM PACKET CO.
SANDERSON & SON, Inc., Agents
26 Broadway, New York
117 W. Washington St., Chicago
або котрий небудь місцевий агент.

ДІТИ МАТЕРИЙ РОБІТНИЦЬ.

(З Дитячого Бюра Департаменту Праці).

Під таким заголовком, „Діти матерей робітниць — з дослідів на їхним положенням в Шікаго", вийшла отсе нова книжка Дитячого Бюра в Вашінгтоні з новими причинками до пізнання життя і долі робітничої дітвори в Америці. На основі точних даних і цифер в книжці представлено положенне 843 матерей працюючих та заробляючих на себе і на сімю фабричною працею і їхних 2,066 дітей до чотирнайцятого року життя. В деяких з тих родин батька немає і матері мусять працювати на удержанне сімі, в инших вони мусять найматися на роботу так як батькові заробітки не вистарчають на прожиток цілій родині. Дочити й дослідити їхного життя виказали, що більш як третина всіх тих матерей робітниць пошукує своєю цілоденною наємною працею робила ще всю домашну й господарську роботу, варила, прала й сама піклувалась дітьми. Щоб можна подолати обом тяжким завданням — заробітній праці й домашним обовязкам — ті матері робітниці стараються всякими способами і нераз дуже остроумними вигадками зашалити собі часу і облегчити працю, та проте подвійна праця усім їм понад силу і від надмірної праці і кепського відживлення здоровлє мало не у всіх їх надломане. З 2,066 дітей, яких положенне представлено в згаданім докладі Дитячого Бюра, лише третина находила захист в захоронках; дві треті поза шкільно наукою лишилися дома, з них що найменше четверта часть без нікякого догляду. І в захоронках не всюди найдено такі санітарні відносини й опіку над дітьми, як повинно бути. З тих дітей, яких мати йдучи до роботи лишає дома, богато мусить працювати в домашнім господарстві — варити, прати, мити, — праця, яка їм звичайно теж не по силам. В результаті здебільшого діти перепрацьовані, нездорові, і в шкільній науці лишаються позаду за дітьми, які виростають в кращих матеріяльних і родинних відносинах. Розуміється, таких дітей, яких матері мусять працювати й заробляти наємною працею, в Шікаго богато більше як дві тисячі, та дослідники могли бути зроблені лише над одною невеликою групою, якої положенне зрештою характеристичне для великої маси робітничих родин.

ЦІНА ГАЗЕТИ У ВІДНИ.

Один примірник газети коштує тепер у Відни 750 корон.

Дописі

Н. С. ПИТСБУРГ, ПА.

Заходом місцевої Міги Горожан українського походження відбулося в нашій місцевости дня 24. вересня вічі в справі негайної помочи рідному краєви. Віче отворив місцевий парох, о. Іван Жук, короткою промовою, в котрій пояснив цїль зборів, як також попросив зібраних, щоби вибрали собі предсїдателя; одноголосно вибрано на предсїдателя віча о. Іван Жука, котрий, подякувавши присутним за довіре, покликав на секретаря віча д. Терентія Іваницького. Першим бесїдником був Др. Кібзей. В своїй переконуючій бесїді представив зібраним ситуацію в Галичині, як також зясував прекрасно працю наших братів в Канаді на поміч рідному краєви. Другий з ряду говорив д. Василь Онишків, представляючи в короткій бесїді вагу акциї, яка тепер ведеся в нашім рідним краю. По скінченю бесїди завізвав зібраних до складки.

З огляду на се, що віче не було розголошене як слід, на віче не прибуло тільки людий, як се бувало давнійше. Однак мимо сего віче випало дуже гарно і принесло результат лучший, як дехто міг сподіватися. На вічу зложено в дрібних датках на фонд негайної оборони $21.50. Також члени Ліги горожан ухвалили зі своєї каси доложити $28.50 і вислати округу суму $50.00 до нашого представництва в Вашінгтоні. На тім Українці з Н. С. Питсбур, Па. не скінчили своєї праці, але такой на вічу вибрали комітет, який має займитись дальшою збіркою на висше згадану ціль. До комітету увійшли: д. Терентій Іваницький, Іван Цьвик, Теодозія Онишків, Михайло Тимочко і Стефан Дзюга.

Норт Сайдська громада як також і вибраний комітет сповнять свій обовязок як слід, так як і завсїди передтим.

Т. Іваницький, секр. віча.

—o—

ШИКАГО, ІЛЛ.

На фонд інвалідів до Львова зложено на мітингу бр. св. Стефана, відділ 221 У. Н. Союза на руки Тимка Кривовязя слідуючі жертви: Ів. Гайовик $1.05; Т. Кривовяз, Д. Шпикула, Іван Карпа, Мих. Шпак, Ал. Каспер, Дм. Кузьма, Гр. Чикало і Ничіта по $1.00; Н. Пилипів, Ів. Дубас, П. Горальчук, М. Мельник, Ів. Чучман по 50 цент.; Я. Басс, П. Павук, Дм. Кравець, І. Савка, Ів. Татарин, Дм. Куньо, М. Яцко, М. Синко, Гр. Стефанишин і Мак. Фединський по 25 цент.; бр. св. Стефана, від. 221 У. Н. Союза $25.85; дрібними датками 95 цент.—Разом $40.85.

БОРОТЬБА ЗА СХ. ГАЛИЧИНУ.

Варшавський кореспондент „Берлінер Тагеблят-у" пише в тім органі під датою 5. ц. м.: тім органі під датою 5. вересня:

Мимо всіх супротивних спроб націоналістичних партій кабінет настояв на тому, що остання сесія польського сойму буде отворена 19. вересня. Тиха боротьба за речинець означує боротьбу за поладнання східно-галицького питання, бо самоуправний статут (так називає кореспондент проект воєвідської автономії) для Сх. Галичини буде першим завданнем цеї сесії. Націоналістична більшість, котра так само як у вилеському питанню бажає поставити Союз Народів перед доконані факти, напирала на те, щоби як найскорше покінчити з законом, котрий запоручує Сх. Галичині деякі самоуправні права, розуміється лише такі, котрі не нарушують характеру Сх. Галичини — як польської провінції. Навпаки уряд Новака, котрий мимо усеї французької приязни, не хоче дати Англіцкам — після їх остороги перед якимнебудь анексоністичним кроком — нового приводу до неприязности з огляду на імперіялістичні тенденції Польщі, — старається перед рішаючими польськими кроками виждати на погляди зібраного Союза Народів. На основі відомостей, які мається у Варшаві, не улягає ніякому сумніву, що в цих дніх справа Сх. Галичини буде порушена в Женеві. Здається також, що б. міністер закордонних справ Скірзунт з то причини приїхав на в Женеві до польської делегації, бо його особистість виявляється здатною злагіднити неторичну неприхильність до Польщі. Для польської позиції в східно-галицькій справі не є без значіння, що всі українські національні партії в резолюціях, ухвалених у Львові, висловилися проти польського проекту.

ФАРМИ!

ФАРМА 98 акрів з лісом, земля чорна, рівна і без каміння, великий сад, будинки нові і великі, для на 9 помешкань, 12 корів, 1 бугай, 3 молоді коні, безрога, 150 курий, прихід за молоко $1000 річно, 180 бушлів картофель, 150 бушлів вівсу, 45 тонн сіна, корня і городу; подвійна нова машинерія до фарми, 1½ милі від міста і колеї, коло стейтової дороги, разом за $6.500, зріно $2.500. Голоситись до: **Павло Жупинський, 263 Avenue B, Int. 15 & 16 St., 3rd floor front, New York, N. Y.** 32-36

НА СПРОДАЖ ФАРМА 55 акрів, разом при українській школі і церкві, гурт першої ґлєси, нова в вартя $5.000. Хто-ті купить зараз, дістане за $2.550, вплати $500.00. Голоситись зараз до: **M. Филипчик, Durham, N. Y.** 32-34

МУФУЙТЕ ДО ВЛАСНОГО ДОМУ!

Будуємо українську кольонію в гарній, здоровій околиці; два блоки від кольійної станції і школи; 45 мінут їзди з Ню Йорку.

3 румові доми з двома льотами, ціна $1150, $200 вплати і 15 долярів місячно як рент.

4 румові доми з двома льотами, ціна $1425, 300 долярів вплати і 20 долярів місячно.

5 румові доми з двома льотами, ціна $1550, 400 долярів вплати і 25 місячно. В кождім домі є газ, електрика, вода, синк, виходок і ванна.

20 фамілій українських уже купило там доми, мешкають там і є дуже задоволені. Приїдьте, оглянься, а певно Вам сподобаєся. Пишіть або прийдіть. Питайте за:

P. HRYHORAK,
180 Broadway, Room 74,
New York City.

СПОДНІ ПРОСТО З ФАБРИКИ!

Два гатунки: Марка А по $2.98.
Марка В по $4.98.

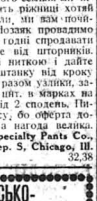

Марка А сподні зроблені з дуже сильного чорного сукна в білі пасочки, крій „Full Peg" як на фотографії, добрі на цілодень до всякої роботи. Марка В сподні є зроблені з найлучшого сукна, чисто полнового, крій модерний, викінчені нерозрідно, добрі до шлийок і паска, 5 сильних пакетів, у долі 2 цілі кофи. Кольор який зажадаєте. Хто хоче сподні допасувати до ковта, най пришле кусок сукна і ми йому допасуємо так кольором як і якостею. За допасовані сподні до вашого семпля ми числимо $6.00, це робить ріжниці хотяй би і більше вартуваш, ми вам почислимо лише $6.00. Нозник продаємо власну фабрику, ми годні спродавати по ціні дешевше від шторників. Зверте увагу в ціні нитюки і дайте оден узлик, також штанку від кроку до долу і завяжіть 2 разом узлики, зачуєте сю міру і 30 цент. в марках на пересилку, бо цит. від 2 сподень. Пишіть сейчас до: **Specialty Pants Co., 728 N. Robey St., Dep. 5, Chicago, Ill.** 32-38

БАЛТИЙСЬКО-АМЕРИКАНСЬКА ЛІНІЯ

9 BROADWAY, NEW YORK, N.Y.
До ГАМБУРГА — ДАНЦІГА і ЛІБАВИ
КАБІНИ ТРЕТОЇ КЛЯСИ
З 2, 4, 6 і 8 ЛІЖКАМИ.

Третою клясою з Ню Йорку, Бостону або Філядельфії впрост до Гамбурга по ціні $103.50; до Данцігу $106.50; до Лібави $107.00 і $5 поголовне. — Ми запитимо за ціket з Бостону або Філядельфії до Ню Йорку.

S. S. LITUANIA.....OCT. 18
S. S. POLONIA.....NOV. 1.

Голоситься до місцевих агентів.

МАРІЯ ТАМКУС
АКУШЕРКА
З школи Белємо Гостпітал
Говорить по валоськи
429 Berry Street, Brooklyn, N. Y.
Tel. Stagg 6731.

УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
С. М. КАУФМАН, М. Д.
СПЕЦІЯЛІСТ ХРОНІЧНИХ І ВНУТРІШНИХ НЕДУГ І АКУШЕР.
Години приняття: від 9. рано до 9. вечер, в неділї до 4. полудни.
111 E. 7th St., NEW YORK, N. Y.

ДР. Б. ГОГЕНБЕРГ
спеціяліст зі старого краю. Лічить недуги мущин і женщин, як внутрішні так і зовнішні. Переводить всякі операциї. Дає недужим безплатну пораду.
DR. B. HOHENBERG
304—2nd AVENUE,
между 17-ою а 18-ою улицею
NEW YORK, N. Y.
Години офісові щоденно від 8-ої рано до 8-ої вечер.
Телефон 1882 Stuyvesant

СПЕЦІЯЛІСТ
НЕДУГ МУЩИН І ЖЕНЩИН
СПЕЦІЯЛІСТА ХРОНІЧНИХ НЕДУГ, КРОВІ, ШКІРИ, НЕРВІВ, ЖОЛУДКА І НИРОК.
Порада задармо.
DR. ZINS
110 E. 16 ST., NEW YORK
Между 4th Ave. а Irving Place.
Години від 9. рано до 8. вечер.
В неділї від 9. рано до 4. полудни.

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОТРІБНО першої класи ремісників до гітарних робіт, заразом добрих коваль. Добра платня. Голоситися до: **Fischer Machinery, Inc., 310 Franklin St., Rochester, N. Y.** 29-39

ПОШУКУЮ старшої женщини до заряду дому при українській родині. Голоситися до реставрациї, **291 Ave. C, New York City.** 32-33

ДЯКОУЧИТЕЛЬ
з добрим голосом, уміючий провадити хор, представлення і школу взірцево, з добрим сідоцтвом, може задоволити кожду парохию, шукає посади при гр. кат. парохії. Посаду може обняти теперішнім часом. Голошення слати до:
Редакция „Свободи", c/o Uczytel,
83 Grand St., Jersey City, N. J. 29-34

ПОШУКУЄМО АГЕНТІВ — мущин і женщин — в кождім місті і в околях до розпродавання Кватрасьона Зільного Чаю на Кров і Нерви. Даємо добрі услівя шторникам та агентам. Пишіть по інформації до: CENTRAL DRUG CO., Dept. S, Binghamton, N. Y.

2 ДО 5 ДОЛЯРІВ НА ГОДИНУ. Не потреба високих наук. Вистарчить єсли уміємо читати і писати. Приятне і почетне заняте вечерами. Запоруки не надаємо. Потрібні тільки чесні і трудолюбні представителі. За подрібними інформациями зголошуйтесь письменно до: **FT. PIERCE, Room 503-S, 527 Fifth Ave., New York, N. Y.** 26-27,32-33

ашпорти, шифкарти, справи спорядженні найскорше, найтаньше полномочіє Канцелярія Нотарияльна.
T. J. HRYCEY CO.,
329 S. 4th St.,
PHILADELPHIA, PA.

НОВІСТЬ! НОВІСТЬ! НОВІСТЬ!

Першорядної якости ПЕРА ФОНТАНОВІ „Waterman's Ideal Fountain Pen" можете купити в Книгарни „Свобода". Перо гарантоване 14-каратове золото. При наповнюванню чорнилом не потрібно уживати жадної помпки, бо вистарчить підвести нічтем клямку уміщену з боку, занурити перо в чорнилі, спустити поволи клямку на долину, а воно само наповниться.

Ціна того пера з пересилкою $2.75.

Пишіть на адресу:
"SVOBODA",
83 Grand Street Jersey City, N. J

ВИШЛЕМО КОЖДОМУ

ШТУКИ

з котрих будете мали богато сміху і вашого в товаристві молодяки як також много поучотних і корисних видань та ілюстровану книжочку. На пересилку 4 цит. маркамі. Пишіть до:
EUROPEAN BOOK SUPPLY CO.,
Dept. 10, 1144 N. WOOD STREET, CHICAGO, ILL.

ПЕРЕД УЖИТТЯМ ПО УЖИТТЮ
КРАСА СЕ БОГАТСТВО

Памятайте Панни і Мужатки. Даром пораджу як усунути з лиця волосся, пріщі, угри, веснянки, зморщики, як дістати густе волосся і округлі грудя. Голоситься особисто. Бюро отворене від 10. рано до 8. вечером.

Порада і вказівки уділяю цілком безплатно.

D. SPARROW,
Pr. 11-тої улиці, Dept. (B. 1)
180 Avenue C, New York City

НАЙБІЛЬШИЙ СКЛАД ПІРА

в Північній Америці. Маємо в нашім складі піра власного виробу, а не зважаючи зі складів. Піра скубане ціне і продаємо по всіх стейтів і Америці експресом. Пишіть по українськи до фірми на адрес: **ALBERT STETZ, 138 Passaic Street, Passaic, N. J.**

САНТАЛ МІДІ
КАТАР МІХУРА

Мущини хоронїть себе перед всіма застарілими хоробами уживайте засіяги
SANYKIT
(Sanitary Kit)
Французький охоронич
Рурка 35 ц. Кіт (4½) $1
У всіх аптиках або Sanykit Co., 92 Beekman St., New York.

ВАСИЛЬ І МАРІЯ МУЗИКА
Українські Погребники
Вже річниці в котрій сторині Шікаго або околиці, ціни низькі, телефонуйте до: МУЗИКИ і заощадіть гроші.
2231 W. CHICAGO AVE.
Tel. Seeley 4232 і West 6435.